

Atatürk Ve Kadın Hakları

– kafkaslar · 30 Ekim 2019

Atatürk Ve Kadın Hakları,

" Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar emek verdim, diyemez. Erkeklerden kurduğumuz ordumuzun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı, şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim.'

(Şubat 1923, Mustafa Kemal Atatürk)

'Ey kahraman Türk kadını! Sen yerde sürünmeye değil, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın'

Mustafa Kemal Atatürk, medeni ve gelişmiş dediğimiz Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İtalya, çağdaşlaşmada örnek aldığımız İsveç ve Danimarka, hatta Medeni Kanun' ları aldığımız İsviçre gibi ülkelerden bile çok daha önceleri Türk Kadınına birçok hakları sunmuştur.

Atatürk kadının toplumda ki yerini ve önemini çok iyi bilen, kadının toplumların gelişmesinde büyük önemi ve rolü olduğunu daha da önemlisi toplumun gelişmesinin asıl temel taşının kadın olduğunu çok iyi bilen ve bu alanda kadınlarla ilgili birçok hakları adeta kadınlara sunan dünyada ki tek lider olma özelliğine sahiptir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk Kadınına verdiği önemi ve değeri çeşitli dönemlerde söylediği sözlerini okuduğumuzda ve kadınlara sunduğu hakları incelediğimizde daha iyi anlamaktayız.

Atatürk, Şubat 1923 'de söylediği; 'Bizim sosyal toplumumuzun başarısızlığının sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlikten ileri gelmektedir. Yaşamak demek faaliyet demektir. Bundan dolayı bir sosyal toplumun, bir organı faaliyette bulunurken, diğer bir organı işlemezse, o sosyal toplum felçlidir.' sözleriyle kadının toplumdaki önemini ve yerini çok iyi belirtmiştir.

Atatürk, çağdaş bir düşüncenin ürünü olan bu sözleriyle kadının toplumdaki yerini çok güzel bir tespitle belirlemiştir. Atatürk' ün Türk kadınına beslediği sevgi ve saygı, Kurtuluş Savaşı' ndaki gözlemleriyle de iyice perçinleşmiştir.

Atatürk 30 Mart 1923' de ki bir beyanatında; 'İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan oluşur. Kabil midir bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünü ilerleyebilsin? Mümkün müdür ki bir cismin yarısı toprağa bağlı kaldıkça, öteki yarısı göklere yükselebilsin? '

Yine Atatürk 1923 yılında Konya'da yaptığı bir konuşmasında; 'Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar emek verdim, diyemez. Erkeklerden kurduğumuz ordumuzun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakâr, o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı, şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim.' demiştir.

Türkler tarihleri boyunca, babaerkil aile yapısını gönüllerine yerleştiremeyen ve benimseyemeyen millettir. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinde kadın ve erkek eşit haklara sahipti. Devlet yönetiminde, hakanların yanında hatun adı verilen eşleri de söz sahibiydi. Kadınlar ata biner, ok atar, spor yapar ve savaşlara katılırlardı. Toplumda tek eşlilik prensibi esas olup tek eşlilik prensibine bağlı kalınır, ev eşlerin ortak malı sayılır, namus ve iffete büyük bir önem verilirdi. İşte Atatürk, Türk Milletinin tarihi geçmişinde ve özünde var olan fakat özlem haline getirilmiş bir hakkı, bir duyguyu devlet varlığına geçiren devrimci düşünceye ve kişiliğe sahip bir liderdir.

Osmanlı İmparatorluğunun teokratik devlet yapısına sahip olması nedeniyle Osmanlı İmparatorluğunda kadın haklarının kısıtlı olduğu toplum düzeninin olduğu görülmekte olup, kadın erkek eşitliği toplumda söz konusu bile değildi. Osmanlı İmparatorluğu döneminde kadın haklarında büyük oranda gerileme olmuş, kadınlar evlenme, boşanma, miras ve eğitim işlerinde pek çok haklarını kaybetmişlerdir. Bununla birlikte köy ve kasabalarda yaşayan kadınlar, her alanda eşlerine destek oluyordu. Kurtuluş Savaşı yıllarındaysa erkeği cepheye giden Türk Kadını, çocuğunu yetiştirmiş, evinin işleriyle uğraşmış, evinin geçimini sağlamıştır. Hatta cepheye silâh ve cephane taşıyarak savaşa katılmıştır. Bu davranışı ile Türk Kadını, toplumundaki önemli yerini bir defa daha ispat etmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, 1925 yılındaki İnebolu gezisinde kadınlarla ilgili; 'Onlar yüzlerini cihana gösterebilirler ve gözleri ile cihanı dikkatle görebilirler. Bunda korkulacak hiçbir şey yoktur. Önemli olarak şunu ihtar edeyim ki, bu halin muhafazasında inat ve taassup, hepimizi en az kurbanlık koyun olmak istidadından kurtaramaz.' demiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, Türk kadınlarının hiçbir alanda erkeklerden ve Avrupalı kadınlardan geri

kalmayacakları yolundaki inancını ise; 'Kadınlarımız için asıl mücadele alanı, asıl zafer kazanılması gereken alan biçim ve kılıkta başarıdan çok, ışıkla, bilgi ve kültürle, gerçek faziletle süslenip, donanmaktır. Ben muhterem hanımlarımızın Avrupa kadınlarının aşağısında kalmayacak, aksine pek çok yönden onların üstüne çıkacak şekilde ışıkla, bilgi ve kültürle donanacaklarından asla şüphe etmeyen ve buna kesinlikle emin olanlardanım.'sözleriyle dile getirmiştir.

Yine Atatürk, Türk toplumunun gelişmesinde aile yapısının önemini; 'Bu millet esas terbiyesini aileden almaktadır. Türk milleti öyle analara sahiptir ki her bir devrin büyük adamlarını bu analar yetiştirmiştir. Türk kadını daha büyük nesiller yetiştirmeye kabiliyetlidir.'sözleriyle açık bir şekilde belirtmiştir.

1926 yılında Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilerek yürürlüğe giren Medeni Kanun Türk kadınına bin yıl evvel kaybettiği hakların yeniden iade edilmesinin temeli olmuş ve Türk kadınları şeriat zincirinden kurtarılmıştır. Medeni Kanun'un kabul edilerek yürürlüğe girmesiyle Türk kadını güçlenmeye, kişiliğini bulmaya başlamış ve erkeğinin yanında sosyal faaliyetlere katılmaya hazır hale gelmiştir.

1926 yılında Medeni Kanun'un kabulü ile erkeklerle eşit haklara sahip olan Türk kadınına, 3 Nisan 1930 tarihinde, 3. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen bir yasa ile belediye seçimlerine katılma hakkı tanınmıştır.

{ (1950 yılında Mersin'den Belediye Başkanı seçilen Müfide İlhan, her ne kadar Türkiye'nin ilk kadın belediye başkanı olarak bilinirse de, aslında Sadiye Hanım ÖZASLAN, 1930 yılında Yusufeli'nin Kılıçkaya Beldesine Belediye Başkanı seçilerek, Türkiye'nin İlk Kadın Belediye Başkanı olmuş ve iki yıl bu görevi yürütmüştür. 1930-1932) (Kaynak;Araştırmacı-Yazar; Taner Artvinli,) }

1931 yılında da Türk kadını ilk kez tıp dünyasında varlığını göstermiş ve ilk kadın cerrahımız çalışmaya başlamıştır.

4 Mayıs 1931 tarihin de ilk toplantısını yapan 4. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 26 Ekim 1932' de kabul edilen bir yasa ile Türk kadınına muhtar, köy ihtiyar kurulu üyeliğine seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

{ (Türk Kadınına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin TBMM'de kabul edilmeden iki yıl önce (1932) yılında, Atatürk'ün isteği üzerine Yalova'nın Gacık Köyüne 22 yaşındaki Meliha Manço'yu atama yoluyla Muhtarlık görevine getirilmiştir. 1932 yılında, Meliha Manço, Türkiye'nin ilk Kadın Muhtarı unvanını böylelikle elde etmiştir.(Kaynak;Yalova'nın Lider Kadınları, Gazeteci Faruk KIRTAY,) }

{ (Gül Esin ise, 1933 yılında Aydın'ın Çine İlçesi, Karpuzlu Bucağı'nda Türkiye'nin ilk kadın muhtarı olarak seçilmiştir. Muhtarlık yaptığı dönemde Atatürk tarafından da ödüllendirilmiştir. Gül Esin, muhtar

olmasının ardından kahvehanelerde kumar oynamayı yasaklayan Gül Esin kız kaçırma olaylarını önlemiş ve nikâh işlerini düzene sokarak da büyük başarı elde etmişti.) }

8 Ekim 1934' de kabul edilen ve 5 Aralık 1934'de yürürlüğe giren bir başka yasa ile de kadın-erkek eşitliği alanında bütün haklar, 'Kadınlara Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı' nın tanınmasıyla verilmiş oluyordu.

Bugün Birleşmiş Milletler Teşkilatının ve dünya aydınlarının savunarak yaymağa çalıştığı kadın haklarıyla ilgili görüşleri Atatürk kendi döneminde dile getirmiş ve birçoğunu da yine kendi döneminde gerçekleştirerek uygulamaya sokmuştur.

31 Temmuz 1932' de Türkiye güzeli Keriman Halis' in, Belçika' da yapılan yarışmada dünya güzeli seçilmesi üzerine Atatürk O'na Ece unvanını vererek, Türk kadınına da şöyle seslenmiştir; 'Şunu ilave edeyim ki! Türk ırkının dünyanın en güzel ırkı olduğunu tarihten bildiğim için, Türk kızlarından birisinin dünya güzeli seçilmiş olmasını çok tabii buldum. Fakat Türk gençlerine bu münasebetle şunu hatırlatmayı da lüzumlu görürüm: Övünç duyduğumuz tabii güzelliğinizi fenni tarzda muhafaza etmesini biliniz ve bu yolda uyanık olunuz ve bu gelişmelerin aralıksız gerçekleşmesini ihmal etmeyiniz. Bununla beraber, asıl uğraşmaya mecbur olduğumuz şey, analarınızın ve atalarınızın oldukları gibi, yüksek kültürde ve yüksek faziletle dünya birinciliğini elde tutmaktır.'

Atatürk, 18 Nisan 1935' de kendisinin himayesinde İstanbul' da toplanan ve aralarında ünlü nükleer fizikçi Madam Eve Curie' nin de bulunduğu, dünyanın dört bir yanından gelen kadınların katıldığı 'Milletlerarası İlk Kadın Kongresi' delegelerine de şöyle seslenmiştir; 'Türk kadınının dünya kadınlığına elini vererek, dünyanın barış ve güveni için çalışacağına emin olabilirsiniz.'

1935 yılı seçimlerinde ilk kez seçilme hakkını da kullanan Türk kadını, (1935 seçimleri Atatürk hayattayken yapılan son seçimdir.) Türkiye Büyük Millet Meclisi' ne 18 kadın milletvekili ile girmiştir. Bu 18 Türk kadının yüce meclisin çalışmalarına ne ölçüde katkıda buldukları ve kararlarında ne denli etkili oldukları o dönemin meclis tutanaklarıyla da sabittir.

{ 1935 Yılı Seçimlerinde TBMM'ne Seçilen İlk Kadın milletvekilleri; 1- Mevrure Gönenç - (Afyonkarahisar) ,2- Sabiha Gökçül Erbay - (Balıkesir) ,3-Şekibe İnsel -(Bursa) ,4- Huriye Öniz Baha - (Diyarbakır) , 5- Dr. Fatma Memik -(Edirne) ,6- Nakiye Elgün - (Erzurum) ,7- Fakihe Öymen -(İstanbul) , 8- Satı Çırpan (Satı Kadın) -(Ankara) ,9- Ferruh Güpgüp -(Kayseri) ,10- Behire Bediş Morova - (Konya) , 11- Mihri Pektaş -(Malatya) , 12- Meliha Ulaş -(Samsun) , 13- Fatma Esmâ Nayman -(Seyhan) , 14- Sabiha Görkey -(Sivas) , 15- Seniha Hızal -(Trabzon) , 16- Benal Nevzat Arıman -(İzmir) ,17- Türkan Baştuğ Örs -(Antalya) ,18- Hatice Özgener -(Ara seçimle Çankırı) (Kaynak;TBMM Albüm /Cilt1-5.Yasama Dönemi 1935-1939-www.tbmm.gov.tr.) }

{ (Bazı eserlerde 18 olarak verilmesine rağmen bu seçimlerde Meclis'e 17 kadın milletvekili girmiştir. 1936 yılı başında boşalan milletvekillikleri için yapılan ara Seçimi'nde ise Çankırı Milletvekili olarak seçilen emekli öğretmen Hatice Özgener ile bu sayı 18'e çıkmıştır. Böylece, kadınlar Meclis'teki tüm milletvekillerinin %4,5'ini oluşturdular. Bu oran o günden bugüne ulaşılan en yüksek rakamdır. Zira çok partili döneme geçildiği 1950'de 3 kadın ile %0,61 gibi en düşük rakamla temsil edilen kadınlar, en son yapılan 1995 seçimlerinde de 13 kadın ile %1,82 oranında Meclis'te yer almışlardır. (Kaynak; Doç. Dr. Ayten Sezer Arıç, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Öğretim Üyesi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 42, Cilt: XIV, Kasım 1998, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı) }

Kadınlar Seçme ve Seçilme haklarına Fransa'da 1944 yılında, İtalya'da 1948 yılında, Japonya'da 1950 yılında, Medeni Kanun' ları aldığımız İsviçre' de 1971 yılında ancak kavuşurken, çağdaşlaşmada örnek aldığımız İsveç ve Danimarka gibi ülkelerde de durum aynı şekilde pek farklı değilken, Atatürk döneminde 5 Aralık 1934 tarihinde, ('Kadınlara Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı'nı tanıyan yasanın kabulüyle Türk Kadınlara seçme ve seçilme hakkını vermiş ve 1935 seçimlerinde de 18 kadın milletvekili seçilerek TBMM'sine girmiştir.

Bu vesileyle Atatürk şu sözleri söyler 'Bu karar, Türk kadınına sosyal ve siyasi hayatta bütün milletlerin üstünde yer vermiştir. Çarşaf içinde, peçe altında ve kafes arkasındaki Türk kadını artık tarihlerde aramak lazım gelecektir. Türk kadını, evdeki medeni mevkiini salâhiyetle işgal etmiş, iş hayatının her safhasında muvaffakiyetler göstermiştir. Siyasi hayatla, Belediye seçimleriyle tecrübe kazanan Türk kadını bu sefer de milletvekili seçme ve seçilme suretiyle haklarının en büyüğünü elde etmiş bulunuyor. Medeni memleketlerin birçoğunda, kadından esirgenen bu hak, bugün Türk kadınının elindedir ve onu salâhiyet ve liyakatle kullanacaktır.'

Atatürk'ünde söylediği gibi Türk Kadını yerde sürünmeye değil, bilgi ve kültürle, ışıkla, gerçek faziletle süslenip donanarak omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıktır.